

Anadolu Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü Öğrencileri Örneğinde Sanatsal Tasarım Ürünlerine Dayalı Kültür Algısı

Culture Perception through Artistic Design Process at the Sample of Anadolu University Fashion Design Department Students

Suzan Duygu Bedir Erişti *

Ayşe Seçil Tekin Akbulut

To cite this article/Atıf için:

Bedir Erişti, S. D., & Tekin Akbulut, A. S. (2014). Anadolu Üniversitesi endüstriyel sanatlar yüksekokulu moda tasarımı bölümü öğrencileri örneğinde sanatsal tasarım ürünlerine dayalı kültür algısı. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 2(1), 9-37. [Online]: www.enadonline.com, doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.2s1m

Özet. Tasarım eğitimi öğrencilerin kültürlerine dayalı olarak yaratıcılıklarını keşfedebilecekleri ve ortaya koyabilecekleri bir alandır. Kültürel izlenimler oluşturmaya yönelik etkinlikler, tasarım eğitimi sürecinde oldukça önemlidir. Bu nedenle kültürel değerleri ve kimlikleri ortaya koymaya yönelik olarak planlanan bir tasarım eğitimi öğrencilerin kültürel algılarını açıklayıp kültürel farkındalık geliştirebilecekleri zengin bir kaynak olarak kullanılabilir. Moda tasarımı ve eğitimi sürecinde de kültürel algı ve tasarımla ilintili etkileşimleri yoğun bir biçimde görmek olanaklıdır. Bu bağlamda araştırma, moda tasarımı eğitimi alan lisans öğrencilerinin kültürel algılarını, kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye ilişkin görüşlerini ve kültürel algılarını sanatsal yaratıcılık sürecine ne şekilde yansıttıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü'nde öğrenim görmekte olan 43 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda elde edilen veriler tematik analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre moda tasarımı öğrencilerinin kültür ile yaratıcılık arasında doğrudan bir ilişki kurdukları ve kültürel değerlerin yaratıcılığı geliştirme sürecinde önemli bir kaynak olduğunu vurguladıkları göze çarpmaktadır. Öğrenciler genelde kültürel etkilerin yaratıcılığı şekillendirdiğine, geçmiş kültürel değerleri hatırlayarak günümüze aktarmaya olanak tanıdığına, farklı bakış açıları ve izlenimler için zengin bir kaynak olduğuna, kültürel değerleri incelemenin ve ilişkilendirmenin sanatsal yaratıcılığa yeni bir boyut kattığına yönelik görüşler ifade etmektedirler. Sonuç olarak araştırma bulgularına dayalı olarak tasarım içerikli derslerde kültürel değerlerin yaratıcı süreçlere yansımalarına olanak tanıyan etkinliklerin tasarım öğrencilerine farklı ve özgün bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir.

* Sorumlu yazar: Doç. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Yunusemre Kampüsü, 26470, Tepebaşı, Eskişehir, Türkiye, e-posta: sdbedir@anadolu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Kültür, öğrenci, moda tasarımı öğrencisi, kültürel farkındalık, tasarım, tasarım süreci, moda tasarımı

Abstract. Activities aiming at creating cultural perception are quite important in the design education. Design education is a process in which students can discover, interpret and define their own creativity through own cultures. For this reason, it is possible to mention the design education as a rich resource which is used effectively in order to enable students to explain their cultures and to gain cultural awareness in terms of cultural values and cultural identity. This research aims to defining fashion design students perception of culture, fashion design students view through the relation between culture and creativity and the reflection of culture with regard to their artistic design process. The data of the study were gathered from 43 students from Anadolu University Fashion Design Department in Eskisehir, Turkey. The data of the research was restricted with the qualitative research method. The findings were analysed and interpreted in terms of thematic analysis. According to the results of the present study the fashion design students reported that there was a direct relationship between culture and creativity and that cultural values constituted an important source in the process of development of creativity. Based on the research findings, it could be stated that in design-related courses, activities allowing reflection of cultural values into creative processes helped design students develop a different and original viewpoint.

Keywords: Culture, student, fashion design student, cultural awareness, design, design process, fashion design

Giriş

Kültür, birçok alanda olduğu gibi tasarım süreçlerinde de zengin bir kaynak olarak işe koşulmuş ve tasarımla ilişkili süreçleri derinlemesine etkilemiştir. Kültürün bileşenleri olarak işe belirli bir topluluğun ortak paylaşım ve etkileşimlerine dayalı bir takım değerler öne çıkmaktadır. Kültür belirli bir topluluğa, topluma ya da farklı sosyal gruplara ait olan ve paylaşılan değerler olarak tanımlanmaktadır (Haviland, 2002). Bir başka tanıma göre ise kültür atalardan kalma değerler, gelenekler, normlar ve özellikleri kabul etmek, tanımak ve geliştirmek olarak ifade edilmektedir (Samoraj, 1998). Kültür belli gruplar içinde yer alan bireylerin kimlik duygularını üretmeye yönelik bir duyguyu ve değerler bütününi sağlamaktadır (Haviland, 2002). Başka bir ifadeyle belirli topluluklara ait olma, belirli topluluklara ait davranışlara, inanışlara, kurallara sahip olma ve sürdürülebilmeye yönelik eğilimler gösterme sonucunda kültürel değerler ortaya çıkmaktadır (Hague, 2001). Kültürel değerler ise, kültürel kimlikleri içselleştirmeyi ve toplulukları bir araya getirmeyi sağlayan kavramlardır (Stupples, 2003). Kültürel aktarımlar, paylaşımlar, etkileşimler ve izlenimlerin bir sonucu olarak kültürün etkileme ve etkilenme eğiliminden bahsedilebilir.

Bireylerin düşünce yapıları, yaklaşımları, bakış açıları ve davranışları içinde yaşadıkları kültüre dayalı olarak şekillenmekte ve böylelikle kültürel edinimlere sahip olmaktadır. Kültürel edinimler ise kültürlenmenin zeminini oluşturmaktadır. Kültürlenme sürecinde bireyler içinde buldukları kültüre ait edinimlerini kendi davranış biçimi, düşünce yapısı ve görüşlerine dayalı olarak yeniden yorumlamaktadırlar (Balaman, 1981). Kültür,

geçmişten alınan ve geleceğe aktarılan kavramlar, olaylar ve algılar bütünü olmanın yanında deneyimler ile geliştirilebilen, değiştirilebilen, dönüştürülebilir ve aktarılabilen bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kültürel edinimler ya da diğer deyişle kültürlenme ancak kültürlemeye dönüştüğü an sürekli bir gelişim ve değişim sürecinde olması beklenebilir (Gunnestad, 2006; Woodward, 1997). Bir başka deyişle kültürlenme ve kültürleme süreci arasında belirgin bir etkileşim olmalıdır.

Bireylerin kültürlenme ile oluşturdukları alt yapıyı kültürleme ile güncelleyebilmeleri; belirli bir değişim ve gelişim içerisine sokabilmeleri ise kültürün eleştirel bir bakış açısı ile yorumlanabilmesi bir gerekliliktir. Çünkü kültür kavramının toplumsal yaşam içinde de yeniden yorumlanabilmesi, günümüz gerekleri içerisinde kendine yer bulması ve geleceğe aktarılması yani sürdürülebilirliği önem taşımaktadır. Kültürel sürdürülebilirlik ve aktarımın niteliğini ise kültürel farkındalık oluşturmaktadır.

Bu nedenle toplumsal yaşam içerisinde kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasında bireylerde kültürel farkındalık oluşturmak gerekliliği kaçınılmazdır. Bu farkındalık sosyal yaşamın var olduğu her ortam için geçerlidir. Öte yandan, toplumsal yaşamın bir parçası olan kültür onu yaratan toplumla birlikte var olur (Swiniarski ve Breitborde, 2003). Bu nedenle, toplumsal yaşam içerisinde bireylerin kendi kültürlerine ilişkin algıları ve farkındalıklarına dayalı kültürlenmeleri ve kültürel yorumları çerçevesinde kültürlemeleri kaçınılmazdır. Bu bağlamda kültür, toplumsal yaşam içerisindeki birçok olayın, kavramın, iletişim biçimi ve yaşam tarzının çıkış noktası olan bir kavramdır (Pedersen, 1988). Kültürün yaşamın içerisinde bir farkındalık ve kültürleme eğilimi ile yorumlanması birçok alana farklı bir etkileşim ortamı ve olanağı sunmaktadır.

Kültürün etkili bir biçimde yorumlandığı alanların başında sanat yer almaktadır. Sanat kültür ile beslenen, kültürel farkındalığı somutlaştıran ve kültürlemeye katkı sağlayan bir alandır. Birçok kültürel sistemde kendini ifadeye dönük anlatımlarda sanat, kültürel kimliklerin yapılandırılmasında ve farklı kültürlerin ilişkilendirilmesinde etkili bir ortam olarak kullanılmaktadır (Duncum, 2001; McFee, 1991). Sanat alanı bireyin gözlemlerini, imgelerini, duygularını, düşüncelerini nesnel gerçekler halinde aktarımını içeren bir süreçtir. Bu bağlamda sanatsal anlatımlar sanatçıların içinde buldukları ortamdaki, yaşam tarzından, kültürel farklılıklardan, sosyal iletişim ve etkileşimlerden etkilenmektedir. Bir başka deyişle sanatsal etkinlikler; duygu ve düşüncelerin, gözlemlerin, içinde bulunulan kültürel çevrenin özelliklerinin ve bu çevrede oluşturulan anlamların yansıtıldığı ürünleri içermektedir (Hague, 2001). Sanatçı sanatsal etkinliklerde sürekli olarak içinde bulunduğu kültür içerisinde kendisini ve çevresini anlamlandırmakta ve bu bağlamda aslında kültürü sanatsal yaratma süreci ile ilişkilendirebilmektedir (Aland, 2005). Sanat alanı toplumsal yaşamı, geçmiş ve günümüzdeki toplumsal değerleri anlamayı sağlayan güçlü birer ortamdır (Mahlmann, 2006). Bu bağlamda sanat alanı, hem sanatçılar hem sanat tüketicileri için kültürü yorumlayabilecekleri ve tanımlayabilecekleri bir süreç olarak da nitelendirilebilir (Clarke, 1996). Sanatsal tasarım süreci bağlamında, sanat ve tasarımın kültürel anlamda bir ifade ortamı olduğu söylenebilir. Sanatsal aktarım sürecinin sonucu olarak nitelendirilebilecek olan tasarımın oluşumu kapsamındaki kültürel yansımalar birçok bileşen ile açıklanabilir. Bu yansımalar kültürün kaynak olarak kullanılması şeklinde olabilir, kültürün etkileyen ve etkilenen yaşam deneyimleri olarak kullanılması olabilir, kültürün oluşturduğu olumlu ya da olumsuz farkındalıklar bağlamında olabilir ya da kültürün sınır ya da sınırsızlıkları

Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - ENAD
Journal of Qualitative Research in Education - JOQRE

bağlamında olabilir (Duncum, 2001). Kültürün sanat ve tasarım süreçlerini etkilemesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Çünkü kültür, sanat ve tasarım alanları birbirlerini etkileyen, besleyen ve zenginleştiren bir etkileşim içerisindedir.

Sanat ve tasarım alanlarından biri olan moda tasarımı, tasarımcıların kültürel farkındalıklarını, izlenimlerini ve etkileşimlerini somut bir biçimde yansıtabilecekleri etkili alanlardan biridir. Bu nedenle moda tasarımı kültür kavramının insanlarda yaptığı etki ve öğretiler kapsamında araştırılması gereken konulardan biridir (Gökay, 2004). Moda, belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük ya da geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan olarak tanımlanmaktadır. Moda kavramının temelinde toplumsal beğeni yatmaktadır. Bu yönüyle moda, içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısının bir yansıması olan bir tasarım alanıdır. Moda, toplumda belirli bir kültür içinde varlığını sürdürmektedir. Toplumların kültürel anlayışları, modanın ve dolayısıyla giyim tarzlarının farklı algılanmalarına sebep olmaktadır (Akar, 2009). Moda ve giyim, aynı nesnelerin değişik formlarının örneklenebileceği alanlardandır. Tasarlanacak giysiler farklı tarzlarda, renklerde, kesimlerde, kumaşlarda ve dokularda olabilir. Moda ve giyim, bu giysilerin kültürel ve toplumsal bir kimlik oluşturmak için kullanıldıkları alanlardır. Farklı tarz, kesim, kumaş ve dokular farklı toplumsal kimlikleri oluşturmakta, bu durum da farklı kültürel grupların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Barnard, 2002). Tasarımcı kimliği ile ürün ortaya koyan moda tasarımcıları kültürlenme çerçevesindeki edinimlerini tasarım süreçlerine ve ürünlerine yansıtmakta, içinde buldukları toplumsal yapıya yönelik kültürleme misyonu üstlenmekte ve kültürel sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadırlar. Moda tasarımı süreci kültürel değerlerin özgün ürüne dönüştüğü bir süreci içermekte ve kültürel değerler bu bağlamda tasarım sürecinde zengin bir kaynak olarak işe koşulabilmektedir (Barnard, 2002; Leopold, 1992). Moda tasarımı alanı, kültürel yaşamı zenginleştiren ve katkı sağlayan sürdürülebilir bir alandır. Moda tasarımı süreci ve kültür arasında süregelen etkileşim hem moda tasarımı sürecinin ürünlerini kültürün bir parçası yapmakta hem de moda tasarımı sürecine kaynaklık etmektedir. Bir başka deyişle moda tasarımı süreci geçmiş kültürel değerlerin yeniden yorumlandığı, yeniliği ve estetiği bünyesinde barındıran, sürekli bir gelişim döngüsü içerisinde yenilikçi hedefler taşıyan bir tasarım alanıdır (Agins, 2000). Moda tasarımı aynı zamanda kültürel altyapıların ürüne dönüştüğü bir iletişim biçimidir. Bir anlamda kültürel etkileşimler, etkiler ve anlamlar ürüne aktarılmaktadır. Moda tasarımı sürecinde tasarımcı sembolik ya da olağandışı bir anlam çerçevesinde var olan kültürü ve kültürel altyapıyı yorumlamakta ve yeni bir kültürel oluşuma katkı sağlamaktadır (Barnard, 1996). Moda tasarımı kültürel anlamların tasarım sürecine aktarılmasında kültürü kaynak ya da hammadde olarak kullanmaktadır. Bu durumda kültür ürünlerde ortaya çıkmaktadır. Moda tasarımı aynı zamanda yeni kültürel anlamlar oluşturmakta, ya da kültürel anlamları radikal bir biçimde yeniden yorumlamakta; bir başka deyişle kültür, moda tasarımı sürecinde imajları şekillendirmekte, anlam katmakta ve kimlik kazandırmaktadır (McCracken, 1990). Moda tasarımı ve kültür karşılıklı olarak birbirlerini şekillendirmekte, yeniden yapılandırmakta ve yorumlamaktadır. Moda tasarımı alanı kültürden zengin bir kaynak olarak yararlanmanın yanında kültürel sürdürülebilirlik ve aktarıma da hizmet etmektedir. Bu durum moda tasarımcılarına önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu nedenle kültürel etkileşimler ve tasarım sürecine yansımalarına ilişkin araştırmalara gereksinim

duyulmaktadır. Bu bağlamda araştırma kültür ve moda tasarımı arasındaki ilişki çerçevesinde Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinin tasarımlarının kültürel altyapılarına ilişkin algılarını ve kültürel değerlerini tasarımlarında nasıl yorumladıklarını açıklamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, moda tasarımı eğitimi alan lisans öğrencilerinin sahip oldukları kültürel değerlere ilişkin algılarını ve kültürel algılarının ürün tasarlama sürecine olan yansımalarını incelemektir. Bu temel amaca dayalı olarak araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Moda tasarımı öğrencilerinin kültür kavramına ilişkin algıları nedir?
2. Moda tasarımı öğrencilerinin kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye ilişkin görüşleri nedir?
3. Moda tasarımı öğrencileri kültürel algılarını tasarımlarında nasıl yorumlamaktadır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma, yorumlamacı temel nitel araştırma deseni ile gerçekleştirilmiştir. Bu desende araştırmacılar; bireylerin yaşamlarını nasıl yorumladıkları, dünyalarını nasıl yapılandırdıkları ve deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenir (Merriam, 1998). Temel yorumlamacı nitel araştırma, katılımcıların bir durum ya da olayı nasıl anlamlandırdıkları üzerinde durmaktadır. Görüşme, gözlem ya da doküman incelemesi gibi birçok veri toplama yöntemi ile elde edilen verileri yorumlama yaklaşımını içermektedir. Katılımcıların görüşleri çok yönlü ve tanımlayıcı bir biçimde analiz edilmektedir.

Temel yorumlamacı nitel araştırma sürecinde amaç katılımcıların deneyimlerini, sürece ilişkin algılarını, dünya ile etkileşirken yaşadıkları deneyime ilişkin yarattıkları kendi anlamlarını anlamaya çalışmaktır (Altheide ve Johnson, 2011). Bir başka ifadeyle, araştırma katılımcılarının araştırma sürecine ilişkin oluşturdukları anlam ve yansımalar önem taşımaktadır. Temel yorumlamacı nitel araştırmada araştırmacı kavramları, hipotezleri ve kuramları oluşturmak için tümevarımcı bir yaklaşım sergilemektedir. Araştırma sürecinde araştırmacının amacı katılımcıların bir olguyu, bir süreci, bir bakış açısını, bir dünya görüşünü içeren algısını derinlemesine anlama amacını taşımaktadır (Altheide ve Johnson, 2011). Araştırma sürecinde katılımcının bakış açısını ve görüşlerini derinlemesine anlamak ve anlamlandırmak araştırma amacı ile ilintili sonuçlara ulaşmak bağlamında önem taşımaktadır.

Araştırma amacı ile ilişkili olarak kültürün tasarım sürecine yansımalarının derinlemesine incelenmesi, somut örnekler ile betimlenebilmesi, katılımcıların tercihlerinin kültür kavramı ile ilişkilendirilerek daha ayrıntılı incelenebilmesi ve açıklanabilmesi bağlamında yorumlamacı nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Araştırma sürecinde temel yorumlayıcı nitel araştırma deseninin tercih edilmesinin bir diğer nedeni, öğrencilerin

araştırma sürecine ilişkin deneyimlerini kendi bakış açıları çerçevesinde derinlemesine inceleyerek oluşturdukları anlam ve bağlam çerçevesindeki yorumlamalarını ayrıntılı bir biçimde tanımlamaktır. Temel yorumlamacı nitel araştırmaya dayalı olarak bir açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu ile toplanan görüşler tematik analiz çerçevesinde yorumlanmış ve irdelenmiştir.

Katılımcılar

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma sürecindeki belirlenen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1997). Ölçüt örnekleme yöntemi ise araştırma amacını somut göstergelerle net bir biçimde irdeleme olanağı veren ve önceden belirlenmiş bir dizi ölçütler ile katılımcıları belirlemeye ilişkin bir yaklaşımı karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Araştırma sürecindeki katılımcılara ilişkin ölçütler araştırmacılar tarafından belirlenebilir ya da alanyazına dayalı olarak var olan bir takım ölçütler kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırma katılımcılarının seçilmesinde kullanılan ölçüt, araştırmaya katılan öğrencilerin araştırmaya gönüllü katılmayı kabul etmesi ve araştırmanın yapıldığı dönemde “İleri Kalıp ve Drapaj (üç boyutlu kalıp tasarımı)” dersini almasıdır. Belirlenen ölçütlere göre araştırma katılımcıları, 2010-2011 öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların 38’i kız 5’i erkektir. Katılımcıların 1’i yabancı uyruklu ve Türkiye Cumhuriyetler burslusu olarak öğrenim görmektedir. Türkiye Cumhuriyetler bursu ile öğrenim gören öğrencinin cinsiyeti erkektir. Öğrencilerden 2’si ise Erasmus öğrenci değişim programı aracılığı ile Litvanya’da programa katılmışlardır. Bu öğrencilerin biri kız biri erkektir. Araştırma katılımcılarının gerçek isimleri kültürel nitelikleri, cinsiyetleri ve baş harfleri göz önünde bulundurularak kodlanmış ve kodlanmış isimler ile doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın temel veri toplama tekniği anket olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan anket formu yoluyla toplanmıştır. Öğrenci sayısının fazla olması nedeni ile açık uçlu anket formu yoluyla görüşlerinin belirlenmesine karar verilmiştir. Araştırmanın uygulama sürecinde araştırmaya katılan öğrencilerden “İleri Kalıp ve Drapaj” dersi kapsamında dönem sonu bitirme çalışması olarak içinde yaşadıkları kültürün kendileri üzerindeki yansımaları ve kültüre ilişkin algılarını dikkate alarak drapaj yöntemiyle ve serbest malzemeye dayalı bir gelinlik tasarımı oluşturmaları istenmiştir. Öğrencilerden gelinlik tasarımı oluşturmaları istenmesinin nedeni, gelinliğin hem evrensel bir anlam taşıması, hem içerdiği anlam bağlamında kültürel altyapıların yansıtılmasını daha etkili bir biçimde sağlayabileceğinin düşünülmesidir. Tasarım süreci sonrasında öğrencilere toplam yedi adet açık uçlu sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket formundaki soruların ikisi öğrencilerin kültür kavramı algılarıyla ilgiliyken; beşi tasarım ürünlerine yansıtılan kültürel algılarıyla ilgilidir. Anketin geçerlik çalışması

için bir sanat eğitimi alan uzmanı bir de moda tasarımı alan uzmanı olmak üzere iki öğretim elemanının görüşünden yararlanılmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan anketin dil uygunluğu için eğitim bilimleri alanından bir öğretim elemanının görüşü alınmış ve araştırma katılımcısı olmayan bir moda tasarımı öğrencisine sorular okutulmuş ve anlama düzeyi değerlendirilmiştir. Anket formuna son hali verildikten sonra öğrencilere dağıtılarak onlardan yazılı görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algıları çerçevesinde ortaya koydukları tasarımların fotoğrafları araştırmacılar tarafından çekilmiş ve öğrenci yorumlarını desteklemek amacı ile araştırmada görsel veri olarak kullanılmıştır. Araştırma verileri, moda tasarımı öğrencilerinin açık uçlu sorulardan oluşan ankete verdikleri yanıtlardan ve araştırma kapsamında tasarladıkları gelinliklerden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından çekilen tasarım fotoğrafları ise tasarımlarına ilişkin görüşleri ile ürünlerinin karşılaştırılması amacıyla araştırmacılar tarafından elde edilen verilerin geçerliğini desteklemek amacıyla kullanılmış; veri analizi sürecine fotoğraf içerikleri yansıtılmamıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Nitel araştırma sürecinde elde edilen veriler çerçevesinde araştırmacı derinlemesine bir analiz gerçekleştirmekte, verilerin tamamını okumakta, kodlamakta ve kategorilere ayırmaktadır (Creswell, 1998). Araştırmacı elde ettiği kodlara ve kategorilere ve bulgulara dayalı sonuçları ortaya koymaktadır (Merriam, 1998). Moda tasarımı öğrencilerinin görüşlerine ve ürün oluşturma süreçlerine dayalı olarak ortaya çıkan anlamlara ve anlamların oluşturduğu bağlama bakarak elde edilen veriler araştırmanın kuramsal çerçevesine dayalı olarak belirlenen temalar ile ilişkilendirilerek derinlemesine incelenmiş; tematik analiz yoluyla çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Tematik analiz, analiz için tematik bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin analiz edilmesi ve elde edilen bulguların yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır. Tematik analiz çerçevesinde, elde edilen veriler öncelikli olarak betimlenir, betimlenen veriler yorumlanır ve elde edilen bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisi incelenerek araştırmacı tarafından yorumlanır. (Liamputtong, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu bağlamda öncelikli olarak araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda öğrencilerin yazılı anlatımlarında ifade ettikleri görüşleri betimlenerek sınıflandırılmış ve çözümlenmiştir. Elde edilen veriler tematik analiz için oluşturulan çerçeveye dayalı olarak incelenmiş, bulgular tanımlanmış ve yorumlanmış, elde edilen veriler temalarla ilişkilendirilerek düzenlenmiş ve yorumlanmış, temalar ve bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisi irdelenmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi bağlamında öğrenci görüşleri kodlanarak temalar oluşturulmuş; oluşturulan temalardaki öğrenci görüşleri öğrencilerin tasarladıkları gelinliklerin görselleri ile ilişkilendirilmiş, temalar görselleştirilmiş ve öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntı yapılarak yorumlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliği gerçekleştirmek amacıyla, anket formuna verilen yanıtlar araştırmacılar ve eğitim bilimleri alanından bir uzman ile incelenerek “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan kodlamalar belirlenmiştir. Böylece kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanarak görüş birliği sağlanılmaya çalışılmıştır (Miles ve Huberman, 1994).

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular “Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algıları”, “Öğrencilerin kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri” ve “Öğrencilerin kültürel algılarını tasarımlarında yansıtmaya biçimlerine yönelik görüşleri” olmak üzere üç ana temada toplanmıştır.

Öğrencilerin Kültür Kavramına İlişkin Algıları

Öğrencilerin kültür kavramını algılama biçimlerini anlamak amacı ile ‘Kültür kavramı sizin için ne ifade etmektedir?’ sorusu ile görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin görüşleri Şekil 1’de gösterilmiştir. Şekil üzerinde üç ana tema şeklin ortasındaki koyu renkli beşgenler ile vurgulanmış ve bu ana temaları besleyen ve birbiri ile ilişkili olan alt temalar ise ana temaların açık tonu olan renklerle vurgulanmıştır. Kültür algısına ilişkin temaların kesin ayrımlar ile temalaştırılması yerine birbiri ile ilişkili bir biçimde temalaştırılması kavramsal kültür algısının daha iyi anlaşılması amacıyla hizmet etmektedir.

Şekil 1. Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin görüşleri

Şekil 1’de öğrencilerin kültür algıları ve kültür algılarına ilişkin görüşlerinin birbiri ile ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin kültür algıları ana temasına ait alt temaları “Bir toplumun oluşturduğu değerler”, “Geçmişten günümüze aktarılan değerler” ve “Sosyal etkileşim edinimleri” olarak şekillenmiştir. Bunlardan “Bir toplumun oluşturduğu değerler” alt teması ile ilişkili görüşler “yaşam biçimleri, yeme ve giyim alışkanlıkları, müzik, dans, dil, sanat, paylaşılan tarih” vb. kavramlar olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca belirtilen alt temaya ilişkin adetler, örfler, ananeler, gelenekler, inanışlar da vurgulanmıştır. “Geçmişten günümüze aktarılan değerler” alt teması ile ilgili görüşlerin ise adet, örf, gelenek ve paylaşılan tarih kavramları ile beslendiği yine öğrenci görüşleri çerçevesinde ifade edilebilir. Bu iki alt temanın öğrenci görüşleri çerçevesinde birbirinden farkı şöyle açıklanabilir: “Bir toplumun oluşturduğu değerler” alt temasının daha çok toplumsal yaşamın yansıması ile ortaya çıkan değerler üzerine odaklandığı yani ortaya çıkan değerlerin yaşanmışlık ve günlük hayat tecrübeleri ile kazanılmış değerler olduğu görülmektedir. “Geçmişten günümüze aktarılan değerler” alt temasının ise yaşanmışlığın ötesinde geçmişten gelmiş ve kabul görmüş, sorgulanmamış ve olduğu gibi alınmış kurallar bütünü olarak kabul edildiği söylenebilir. Bu nedenle bu iki alt temanın birbiri ile örtüştüğü noktalar olsa da araştırma amacı ile ilintili olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Kültürü “*Bir toplumun oluşturduğu değerler, adetler, örfler, ananeler, gelenekler, inanışlar, yaşam biçimleri, yeme ve giyim alışkanlıkları*” alt temasına dayalı olarak ifade eden öğrencilerden Zehra görüşlerini, “(...) bir toplumun veya topluluğun oluşturduğu değerleri, gelenekleri, inanışları, yaşam biçimlerini kültür veya alt kültür başlığı altında toplayabiliriz.” şeklinde ifade etmektedir. Derin ise, “Kültür bir topluma ait adetleri, inançları, değerleri içeren bir yaşam biçimidir” şeklindeki görüşleriyle kültürün yaşam biçimi olduğuna vurgu yapmaktadır. Erasmus öğrenci değişim programı ile Türkiye’de öğrenim gören Jurata ise, “(...) kültür birçok insana farklı şeyler ifade edebilir; giyim ve yeme alışkanlıkları, değerler, kurallar inanışlar, müzik, dans, dil, sanat, paylaşılan tarih vb. birçok kavramı içermektedir. İnsanlar kültür çerçevesindeki edinimlerini yeni nesillere taşımaktadırlar (...).” Kültürü “Geçmişten günümüze aktarılan değerler” alt temasına dayalı olarak açıklayan öğrencilerden Müjgan, “Kültür; bir toplumun geçmişten gelen ve gününe de taşıdığı bütün değer yargıları, mirasları, yaşamış biçimleridir” demektedir. Öğrencilerden Çağrı, aynı tema altındaki görüşlerini, “(...) bir arada yaşayan insan topluluklarının geçmişlerinden günümüze kadar geliştirdikleri davranış ve yaşamış şekilleridir (...)” şeklinde ifade etmektedir. Öğrencilerden Sanem ise, kültür kavramına ilişkin görüşlerini, “Bir toplumun tarihsel süreç içerisinde ürettiği, mutlak ve mutlak kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünü” olarak açıklamakta ve tarihsel süreç içerisinde gelişimi çerçevesinde kuşaktan kuşağa aktarılması niteliğine vurgu yapmaktadır. Kültürü, “Sosyal etkileşim edinimleri” alt temasına dayalı olarak açıklayan öğrencilerden Jülide, “Kültür kişinin içinde bulunduğu toplum, aile vb. çevresel faktörlerin etkisiyle ve kendi çabasıyla edindiği bilgilerle oluşan ve değişiklik gösteren edinimler bütünüdür” demekte ve kültürün oluşmasında toplum,

Resim 1. Görkem'in gelinlik tasarımı

aile ve çevresel etmenlerin önemine vurgu yapmaktadır.

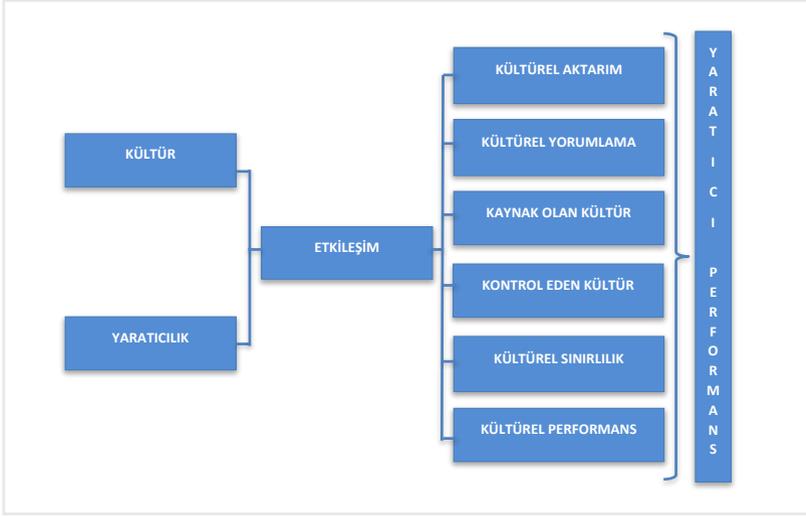
Öğrencilerden Görkem (Resim 1), kültür çerçevesinde toplumların oluşturdukları ortak dile vurgu yapmakta ve görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Kültür bir toplum içerisinde her türlü rengi, sesi, özelliği barındıran geniş kapsamlı bir kavramdır (...) Dil, edebiyat, sanat vs. gibi kavramlarla bir topluma ait bireyleri birleştiren en önemli öğedir. Açıkçası, kültür dendiğinde çok sesli bir senfoni geliyor aklıma. Her enstrümanın ayrı bir tadı, özelliği var, ancak aynı anda çalmaya başlayınca, ortak bir paydada, özel bir ahenk yaratıyor ve bu ahenk çerçevesindeki edinimler yoluyla bireyleri bir araya getiriyor.

Öğrencilerin Kültür ve Yaratıcılık Arasındaki İlişkiye Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri ana teması altındaki görüşleri incelendiğinde kültür ve yaratıcılık arasında güçlü bir etkileşim olduğu belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri Şekil 2'de verilmiştir.

Yaratıcılık kültür etkileşimi çerçevesinde kültürün yaratıcılığa kaynak olması, geçmiş kültürleri güncelleştiren yaratıcı yaklaşımlar, kültürü özgün bir biçimde yorumlayan yaratıcı yaklaşımlar, kültürel değerler ile sınırlanan yaratıcılık, kültürel bakış açısına sahip yaratıcılık ve kültür ürünü olan yaratıcılık kavramları ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlar çerçevesinde kültür ve yaratıcılık etkileşimi ve bu etkileşimin yaratıcı performansa yansımalarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 2. Öğrencilerin kültür ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri

Şekil 2’de görüldüğü gibi öğrenciler kültürel değerlerin yaratıcılığı etkilediğini ve şekillendirdiğini düşünmektedir. Öğrenciler aynı zamanda kültürü yaratıcılığı besleyen bir unsur olarak görmektedir. Yaratıcılığı kültürel değerleri yansıtmaya, aktarmaya ve özgünleştirme sürecinde bir yol olarak ifade etmektedir. Kültür ve yaratıcılık arasında genellikle olumlu ilişki kuran öğrenciler arasında kültürel değerlerin yaratıcılığı sınırlandırabileceği ve bu sınırların dışına taşmakla yaratıcılığın olumlu ivme kazanacağına ilişkin görüşler de dikkati çekmektedir. Öğrenci görüşlerine dayalı olarak yaratıcılığın kültür ile etkileşiminin ve bu etkileşimin yansımalarının yaratıcı performansı etkileyebileceği vurgulanabilir.

“Kültürel aktarım” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Aydan, “(...) geçmiş kültürel değerlerin ve geleceğin harmanlanıp yeniliklerin oluşturulması ve geleceğe aktarılması kültür ve yaratıcılığı birbirine sıkı bir şekilde bağlar” demektedir. Emir ise, “Tarihsel süreç içerisinde eskiyle yeni arasında bağlantıyı kültür sağlar. Geçmiş kültürel değerlerin izlerini kaybetmemesi ve geçmişte kalmaması için yaratıcılık devreye giriyor. Yaratıcılık bir nevi bir kültürde geçmişle gelecek; eskiyle yeni arasındaki bağlantıyı sağlar” demektedir ve geçmiş kültürel değerlerin geleceğe aktarılmasında yaratıcılığın ne şekilde işe koşulabileceğine vurgu yapmaktadır.

“Kültürel yorumlama” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Reyhan, “(...) her milletin kendine ait kültürü vardır. Ve bu değerler tasarımcı tarafından özgün biçimde değerlendirildiği zaman değer taşır yani özgünlük için yaratıcılık gerekir ve kültürden yola çıkan yaratıcı tasarımlar özgünleşir (...)” demektedir ve kültürel değerlerin yaratıcı bir yaklaşımla yorumlanması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Öğrencilerden Kemal, “Tasarımcı tarafından ele alınan kültürün belirli özelliklerini kaybetmeden yorumlanması ile yaratıcılığın ön plana çıkarılması mümkündür” demektedir ve kültürün tasarımcı tarafından olduğu gibi değil de yorumlanarak kaynak olarak kullanılması ile yaratıcı sonuçlara ulaşmanın olanaklı olduğuna vurgu yapmaktadır.

“Kültürel sınırlılık” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Görkem, “Kültür, yaratıcılığı geliştirir, zenginleştirir ancak ‘belli bir olgu’yu temsil eden kültür; sınırlıdır. Önemli olan sınırlarına hapsolmemek, içindeki parçalardan ilham alabilmektir” şeklindeki görüşleri ile kültürün yaratıcılığı sınırlanmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Öğrencilerden Gökçen, “Kültürler yaratıcılıkları etkileyip tetikleyebilir ve kültürü destekleyen, ondan ilham alan tasarımlar ortaya çıkabilir ama bununla birlikte kültüre karşı bir duyguyu savunan tasarımlarda ortaya çıkabilir. Sonuç olarak iki durumda da kültür bir ilham kaynağı olabilir şeklindeki görüşleri ile kültürün etkisi ile yaratıcı fikirlere ulaşmanın olanaklı olmasının yanı sıra kültürel değerlere karşı olan bir duygunun da tasarımcı için ilham kaynağı olabileceğine vurgu yapmaktadır.

“Kültürel sınırlılık” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Zehra, “Kültürler yaratıcılığı etkiler, çünkü insanlar kültür sonucunda kendilerine yargılar, değerler, inanışlar ve beraberinde yaşam biçimleri belirlerler. Bunlar yaratıcılığın oluşmasında etkili olan faktörlerdir (...)” demekte ve kültürün yaratıcılığa olan etkisine vurgu yapmaktadır. Öğrencilerden Ceren, “Kültür, toplum değerlerine bağlı olduğundan yaratıcılığı doğrudan etkilemektedir. İnsanlar doğduğundan beri etkisi altında olduğu değerler sonucu yaşamlarını şekillendirirler. Bu anlamda yaratıcılık da bu şekilde kültürden etkilenmektedir” demekte ve kültürün yaratıcılığı neden etkilediğini açıklamaktadır.

“Kültürel performans” alt temasına dayalı görüş ifade eden öğrencilerden Jülide, “Kişinin içinde bulunduğu kültür yarattığı işlerde kendisini gösterir” demektedir. Şeyda ise, “Kültür yaratıcılığı ve sanatı etkileyen en önemli faktörlerdendir. Kültürel tarih de bir bakıma insanın yaratıcı gücünün tarihidir ve yaratıcılık kültürden bir takım etkileri içinde barındırır” demekte ve kültürel tarihin yaratıcılığı etkilemesi nedeniyle aynı zamanda yaratıcılığın da tarihi olduğuna vurgu yapmaktadır.

“Kaynak olan kültür” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Özgü, “Farklı kültürler her zaman tasarım ve yaratıcılık açısından yeni ufuklar açar” demektedir. Deren aynı temaya ilişkin görüşlerini kültürlerarası etkileşimin yaratıcılık için yeni bir bakış açısı olabileceğine vurgu yaparak şöyle ifade etmektedir:

Kültür sonuçta toplumlara göre oluşur. Her toplumun farklı kültürü vardır ve kültürler birbirlerinden etkilenirler. Yaratıcılık ve kültürel farklılıklar tasarımcıyı farklı düşüncelere, fikirlere götürür. Kültürler arası etkileşimden yararlanarak yaratıcılık yönümüzü farklı bir biçimde ortaya koyabiliriz.

“Kaynak olan kültür” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Yelda, “Kültür kesinlikle ele alınan hangi kültür olursa olsun yaratıcılık konusunda ucu bucağı olmayan çok geniş bir veri kaynağıdır” demekte ve yaratıcılık sürecinde kültürün önemli bir kaynak olacağına vurgu yapmaktadır. Ece, “Kültür, yaratıcılık kavramının dolu dolu beslenebileceği bir olgudur ve yaratıcılığı besler” demekte ve kültürün yaratıcılık için zengin bir kaynak olabileceğine ilişkin Yelda ile benzer görüşler ifade etmektedir. Duru ise, “Yaratıcı olabilmek bir birikim gerektirir. Bu birikim ise bireyin içinde bulunduğu kültür ile etkileşimiyle gerçekleşir” demekte ve kültürün birey için aynı zamanda birikim oluşturabileceği bir kaynak olduğuna vurgu yapmaktadır.

“Kaynak olan kültür” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden bir başka öğrenci olan Ela, “Zamanla, uzun deneyimler ve tecrübeler sonucu ortaya çıkmış olan kültürel

değerler, anlık kabul görülen bakış açısı veya fikirlere dayalı yaratıcılık yaklaşımı ile sürekli etkileşim ve bağ içindedir” şeklindeki görüşü kültür ve yaratıcılık arasındaki etkileşim ve bağı vurgulamaktadır.

“Kontrol eden kültür” alt temasına ilişkin görüş ifade eden Gonca, “Kültür ne kadar genişse yaratıcılık bir o kadar artar” demektedir. Dora ise, “İnsan sahip olduğu kültürü yönelik yaşar. Haliyle kültür insanın düşünce yapısını da etkiler. Bu sebeple insan sahip olduğu kültür kadar yaratıcıdır” demektedir ve kültürün genişliği ile yaratıcılık arasındaki ilişkinin önemine vurgu yapmaktadır.

Öğrencilerin Kültürel Algılarını Tasarımlarında Yorumlama Biçimlerine İlişkin Görüşleri

Moda tasarımı öğrencilerinin kültür kavramına ilişkin algılarını tasarımlarında yansıtmaya biçimlerini görmeye yönelik olarak kültürel izlenimlerine dayalı gelinlik temalı tasarımlar gerçekleştirmeleri ve tasarımlarında kültürel olarak kendilerini etkileyen noktaları açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin kültürel algılarını gelinlik temalı tasarım çalışmalarında yansıtmaya biçimleri Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3’te öğrencilerin kültürel algılarını tasarımlarına yansıtmaya biçimleri ana temasına dayalı alt temaları “Kültürel değerleri hatırlama”, “Kültürel değerleri yeniden yorumlama”, “Anadolu kültürüne dayalı yorumlama”, “Osmanlı kültürüne ait öğeleri yorumlama”, “Farklı kültürlerle dayalı yorumlama”, “Modern kültür öğelerini yorumlama”, “Kültürel farklılıkları organize ederek yorumlama” ve “Sosyo-kültürel yansımaları yorumlama” alt temaları ve alt temalara ilişkin boyutlar görülmektedir.

Resim 2. Jülide’nin gelinlik tasarımı

“Kültürel değerleri hatırlama”, alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Jülide kültürün eski ve yeni değerleri bir araya getirmesine yönelik bir köprü görevi gördüğünü şöyle ifade etmektedir:

Kültür çalışmamda bir nevi köprü görevi gördü. Eskiyle yeniyi bağlayan bir köprü görevini üstlendi. Eski zamanların hissini değişik bir açıdan ele almaya çalıştım. Önemli olan kısmı ruhu yakalamaktı. Kültürel konulara ilişkin araştırmalarım bana yeni odak alanları kazandırdı. Unutulmaya başlayan ve bilmediğim şeylerden yeni üretimler yaptım. Ancak kültür çağrışımları bazen kendiliğinden biz farkında olmadan etkisini gösterir, benim tasarımlarımda da kendiliğinden etkilerin olduğu anlar oldu. Tasarımda bir kültürün etkileri, o kültürden gelen insanlarda değişik hisler uyandırabilir. Normal zamanlarda

Kültürel Değerleri Hatırlama
Kültürel Değerleri Yeniden Yorumlama
Anadolu kültürüne dayalı yorumlama
Anadolu evlilik teması çerçevesindeki kırmızı kuşak kültürü
Anadolu evlilik temasına dayalı çeyiz sandığı kültürü
Anadolu kültürüne dayalı takı geleneği
Anadolu geleneksel kıyafet kültürü
Anadolu Yörük kültürü
Anadolu göçebe kültürü
Osmanlı kültürüne ait öğeleri yorumlama
Osmanlı kültüründeki geleneksel motifler
Osmanlı kültüründeki koyu ve ağır renkler
Osmanlı kültüründeki geleneksel kıyafetler
Farklı kültürlere dayalı yorumlama
Fransız kültürü
Antik Yunan kültürü
Amerikan kültürü
Kültürel Farklılıkları organize ederek yorumlama
Sosyo-kültürel olayları yeniden yorumlama
Sosyo-kültürel bir olgu olarak evlilik
Sosyo-kültürel bir olgu olarak evliliğe bağlı ilişkiler
Modern kültür öğelerini yorumlama
Modern yaşam kültürü
Şehir kültürü

Şekil 3. Öğrencilerin kültürel algılarını tasarımlarında yansıtmaya biçimlerine ilişkin görüşleri

Resim 3. Ceren'in gelinlik tasarımı

Resim 4. Jurata'nın gelinlik tasarımı

farkında olmadığım kültürel etkileri uyguladım. Kurgulamadığım tasarımları kurguladım. Bu tasarım, eski kültürel ve estetik değerleri tekrar inceleyip yeni çıkarımlar yapmamı sağladı (Resim 2).

“Kültürel değerleri hatırlama” temasına dayalı olarak görüş ifade eden Ceren geçmiş kültürel değerlerin kendi tasarımına nasıl yansıdığını şöyle ifade etmektedir:

Ele aldığım geçmiş kültüre ait görsel öğelerini ortaya çıkardığım tasarımda kullandım. Uçuş uçuş kumaşlar ele aldığım kültürün özgürlüğünü vurgulamak amacıyla, kullandığım dokular ise kadının kutsallığının simgesidir. Bu tasarım farklı bir kültürü ayrıntılı olarak bilmemi ve günümüze yaşantısıyla kıyaslayarak farklılıkları görmemi sağladı. Uygulama aşamasında estetik kaygılarla yaklaşmıyor olmam zaman zaman önceden planladığım ürünün değişiklikler göstermesine neden oldu (Resim 3).

“Kültürel değerleri hatırlama” temasına dayalı olarak görüşlerini belirten ve Erasmus öğrenci değişim programı çerçevesinde öğrenim gören Jurata kültürel değerlerini kendi tasarımına nasıl yansıdığını şöyle ifade etmektedir:

Ben ülkemden ulusal bir kıyafet seçtim. Önce bu kıyafete ait detayların neler olduğunu inceledim. Daha sonra bu kıyafetin tarihi ve ulusal anlamda neler ifade ettiğini araştırdım. Renk araştırması yaptım. Benim tasarımda ana ve baskın renk diğer beyaz tonları değil de temiz beyaz renk olarak öne çıktı. Çünkü ulusal elbiseler ve gelinlik kültüründe en önemli baskın renk temiz beyaz renktir. Tasarımda yere kadar uzanan kırmızı bir kurdele kullandım. Bu çalışmada kültürün yaratma sürecinde ve tasarım sürecinde ilginç ayrıntılara ulaşmak için kişiye birçok fikir verebileceğini gördüm. Bu tasarım süreci bana kültüre daha derin ve ayrıntılı bakmayı ve araştırmayı

kazandırdı. Bu tasarım sürecinde gelenekleri görmeye, karşılaştırmalar yapmaya ve özgün sonuçlara ulaşmaya ilişkin bir deneyim yaşadım. Kültürü araştırmak ve tasarımımın kültürel anlamda diğer insanlara neler ifade ettiğini görmek benim için çok güzeldi (Resim 4).

“Kültürel değerleri hatırlama” temasına dayalı olarak görüş ifade eden ve Erasmus öğrenci değişim programı çerçevesinde öğrenim gören bir diğer öğrenci olan Roze kültürel değerlerin kendisini ne şekilde etkilediğini ve geçmiş değerleri günümüze tasarımında nasıl aktardığını şöyle ifade etmektedir:

Ben öncelikle tasarımda kullanabileceğim ve kültürel kimliği gösteren şekiller, süslemeler ve renkleri inceledim. Benim tasarımda ana tema halk sanatı ve geleneksel halk kıyafetleri olarak öne çıktı. Benim kültürümde geleneksel kıyafetler sade ve düzdür. Kuşaklarda zikzak motifler halk sanatında çok fazla kullanılmaktadır. Bu nedenle tasarımda zikzak yöntemini

Resim 5. Roze'nin gelinlik tasarımı

Resim 6. Aylin'in gelinlik tasarımı

kullanmaya karar verdim ve bu şekilde oluşturduğum dokuyu öne çıkardım. Tasarım sürecinde kültürün kaynak olarak kullanılması yeni fikirler vermekte ve ilham kaynağı olarak kullanılmaktadır. Kültürden bir ayrıntıyı tasarımımıza uyarlamak oldukça ilginç bir deneyimdi. Çünkü bu yaklaşım tasarımınıza yeni bir bakış açısı kazandırmanızı ve daha yaratıcı olmanızı sağlıyor (Resim 5).

Ayrıca farklı kültürlerden gelen Erasmus öğrencilerinin çalışmalarının da “Kültürel değerleri hatırlama” temasına dayalı olarak ortaya çıktığı ve kendi kültürlerinden imgeler taşıyan özellikleri tasarımlarında kullandıkları dikkati çekmektedir. Bu durum kültürün tasarım sürecine yansması söz konusu olduğunda kültürel alt yapıların yansımalarının göstergesi olduğu söylenebilir. Öğrencilerden Aylin, “Kültürel değerleri yeniden yorumlama” teması çerçevesinde geçmiş değerleri hatırlayıp tasarımında bu değerleri sıra dışı bir biçimde kullanmaya karar verdiğini ifade eden görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

Kültürün bize yansıttığı ipuçlarından yola çıkarak ve bu ipuçlarını özgün hale getirerek yeni bir tasarım yaklaşımı geliştirebileceğimizi düşünüyorum. Bu düşünce bana hatırladığım kültürel değerleri farklı ve orijinal bir biçimde kullanabileceğime ilişkin fikir verdi. Kendi yaptığım tasarım açısından bakacak olursak renk, ayrıntılar ve formlar farklılıklar olarak öne çıkan noktalar oldu. Araştırdığım bilgileri hatırlayarak tasarımına özgün bir biçimde yansıtmamı sağladı (Resim 6).

“Anadolu kültürüne dayalı yorumlama” alt temasına dayalı “Anadolu evlilik teması çerçevesindeki kırmızı kuşak kültürü” ile ilgili görüş ifade eden

öğrencilerden Gülden tasarımına ilişkin kültürel yansımaları şu şekilde ifade etmektedir:

Bizim kültürümüzde gelinin beline bağlanan kırmızı kuşak çok önemlidir. Farklı kültürlerde de bu kuşağın rengi değişiyor. Ben de bundan yola çıkarak tasarımında bel kısmını kırmızı kuşak kullanmadan vurgulamayı amaçladım ve kuşakları kuyruk oluşturacak şekilde uzattım ve kırmızı yerine gelinliğin rengi ile aynı renkte kullandım. Tasarlama süreci kültür konusunda kapsamlı bir şekilde düşünmemi sağladı ve bunu tasarımına farklı olarak nasıl adapte edebileceğimi gösterdi (Resim 7).

Öğrencilerden “Anadolu göçebe kültürü”nü tasarımında yorumlayan Ceren tasarımına ilişkin kültürel yansımaları şöyle anlatmaktadır:

Kullandığım göçebe kültürüne ait kültürel temanın giyim özelliklerini çıkış noktası olarak

Resim 9. Vasfiye'nin gelinlik tasarımı

kullanarak tasarıma yansıtım. Sadelik, göçebe toplumun verdiği yetersiz imkânlar gelinlik tasarımı da gösteriştense uzak kumaşlar ve kesimler kullanmamı sağladı. Göçebe kültürünün giyim tarzını araştırırken, onların ne tür kumaşlar, giysiler kullandığını öğrendim (Resim 10).

“Osmanlı kültürünü ve kültüre ait öğeleri tasarım sürecine yansıtmaya” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden öğrencilerden Eylem tasarımında Osmanlı kültüründen bu yana süre gelen bir geleneksel motifini tasarımında nasıl yorumladığına ilişkin görüşlerini aşağıdaki biçimde ifade etmektedir:

Ortaya çıkardığım üründe motifli bir dantele ağırlıklı yer verdim. Osmanlı'dan bu güne kadar kullanılmaya devam ettiğimiz yaldızlı bir dantel kumaş seçtim. Hem Türkiye'nin tarihini hem de genç kızların çeyizlerini süsleyen danteli genç kızlar için önemli olan gelinliklerde kullanmak cazip edici bir fikirdi benim için. Çocukluğumdan beri her yerde karşıma çıkan, annelerimizin olmazsa olmazı, televizyonların, komodinlerin üzerine süsleyen danteller, bence bizim kültürümüzü görsel olarak ifade eden güzel bir araç. Bu yüzden dantel kültürünü yaşatmak adına, gelinliğimde ağırlıklı olarak dantel kullandım. Kültür konusunu araştırırken aslında unutmakta olduğumuz veya çoğunu unuttuğumuz birçok şeyi hatırlattı.

Aynı alt temaya dayalı tasarıma ortaya koyan Simten tasarımında Osmanlı kültürüne dayalı renk ağırlığına öncelik verdiğini şöyle açıklamaktadır:

Resim 10. Ceren'in gelinlik tasarımı

Osmanlı kültüründen etkilendiğim için bu bana tasarımım doğrultusunda Osmanlı kültürünü kullanarak modern bir giysi tasarlamama yardımcı oldu. Osmanlı kültürünü yansıtmak için ağırlıklı olarak model ve renkler seçtim. Tasarımdaki pililler ve büzgü

büzgü olan yerlerde Osmanlı kültürünü tasarımım ile birleştirip daha modern bir ürün ortaya koydum (Resim 11).

Resim 11. Simten'in gelinlik tasarımı

Resim 12. Nurgül'ün gelinlik tasarımı

Resim 13. Özgü'nün gelinlik tasarımı

Yine aynı alt tema ile tasarımını ilişkilendiren öğrencilerden Nurgül, “Osmanlı zamanında kabarık gelinlik kullanılmıştı. Kollar da kabarık idi. Renk beyaz değildi. Osmanlı kültüründeki kıyafetlerden esinlenerek gelinliğin eteğini ve omuzlardaki kol kalıbını kabarttım” demektedir (Resim 12).

“Farklı kültürlerle dayalı yorumlama” alt temasına dayalı “Fransız kültürü” çerçevesinde tasarım ortaya koyan öğrencilerden Özgü, “Kültür ve yaratıcılık ilişkisi bağlamında Fransız Kültürünün sadeliğinden çıkış noktamı oluşturdum. Tasarımda Fransız Kültüründe çok kullanılan dantele yer verdim. Bununla birlikte ister istemez kendi kültürümden de etkilendim” demektedir (Resim 13).

“Farklı kültürlerle dayalı yorumlama” alt temasına dayalı “Antik Yunan Kültürü”ne dayalı olarak tasarım ortaya koyan öğrencilerden Özüm, Antik Yunan kültürünün izlerini ne şekilde tasarımına yansıttığını şöyle açıklamaktadır:

Antik Yunan döneminin yaşayış tarzı ve kıyafetlerini uygulamayı düşünerek çıkış noktasına ulaştım. Antik Yunan döneminin yaşayış tarzı ve sanat anlayışı çerçevesinde tören kıyafetlerinin uzun oluşu, uzun kuyruğu duvakla birleşik olarak aynı zamanda pelerin gibi kullanılması ve bu pelerinin tokalarla kıyafete tutunması gibi özellikleri tasarıma yansıtmaya çalıştım. Sanat anlayışıyla paralel bir biçimde taç olarak yaprakları kullandım (Resim 14).

“Farklı kültürlerle dayalı yorumlama” alt temasına dayalı “Amerikan kültürü”nü tasarımında çıkış noktası olarak kullanan Yeşim görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

Amerikan Teksas kültürünü ele alarak gelinlik yaptım. Teksaslıların kıyafetlerinde sıklıkla kullandıkları zimbaları kullandım. Bekaret kemeri olarak halat kullandım. Kovboyların hayvanlarını tutmak için halat kullandığını düşünüp bunu da tasarıma kuşak olarak ekledim, kuşak ayrıntısı da kendi kültürümden bir

Resim 14. Özüm'ün gelinlik tasarımı

enstantane olarak kendini gösterdi.

“Modern kültür öğelerini yorumlama” alt temasına dayalı “Modern yaşam kültürü” çerçevesinde tasarım ortaya koyan öğrencilerden Burçak modern kültürü tasarımında nasıl yorumladığını şu şekilde ifade etmektedir:

Ben modern kültürü konu aldım. Operaya giden tiyatro izleyen bir kadının şıklığını gelinliğe yansıttım. Modern çizgiler ve mimariden de esinlendim. Modernliğin başlangıcı ve Cumhuriyet Dönemi kadını arasındaki ilişkiden yola çıktım. Hafif kıvrımları ve sadeliği ile modern bir kadının görüntüsünü canlandırdım. Benim deneyimim kültür insanı bir şeyler yapmaktan daha fazla o dönemdeki insanların yerine koyabilmeyi ve onların nasıl bir şey giymek istediklerini düşünmeye zorladı. Kendiliğinden oluşan eteğimdeki kıvrımlar o dönemdeki kadının yeni yeni hareketlenen

sosyal hayatını da sergilememi sağladı. Tasarımı yaparken Atatürk'ün dans davetleri ve evlendiğinde karısının giydiği gelinliği de hatırladım. Kendimi o dönem kadınlarını yerine koymaya çalışmam hayal gücümü kullanmamı sağladı. Ortaya koyduğum ürünün Cumhuriyet Dönemi'ni ve modern kültür içindeki kadını yansıttığını düşünüyorum.

Aynı alt tema altındaki “Şehir Kültürü”ne dayalı olarak tasarım ortaya koyan Sevdâ şehir kültürünün tasarımında yorumlarken nelere dikkat ettiğini şöyle açıklamaktadır:

Kültür ve yaratıcılık temalarını bir arada kullanmam gerektiğinde kendi yaşamımdan etkilenecek “şehir” kültürünü ele aldım. “Şehir” konseptli tasarımında kültürel olarak hep benimsenen uzun gelinlik geleneğini değiştirerek kısa bir gelinlik ürettim. Şehir kültürümde modernleşmenin izlerini yansıtmak istedim. Bu amaçla kabarık kısa etek çalıştım. Gelinlik olduğunu belirtmek amacıyla kuyruk kullandım.

“Kültürel farklılıkları organize ederek yorumlama” alt temasına dayalı tasarım ortaya koyan öğrencilerden Elvin farklı kültürel etkileri tasarımında bir araya getirme fikrinden yola çıktığını şu şekilde ifade etmektedir:

Kendi kültürümde belirli bölgelerde etkin olan, kabul görmüş kültürel etkileri inceledim. Kültürel farklılıkları incelerken aslında kültürel değerler arasındaki etkileşimin fazla

Resim 15. Elvin'in gelinlik tasarımı

Resim 15. Ece'nin gelinlik tasarımı

olduğunu gördüm. Bu da bana kültürlerin etkileşimlerinden yola çıkarak alışılmışın dışında iç içe geçmiş kültürlere dayalı bir tasarım fikri verdi. Bu nedenle belirli formların dışına çıkarak tasarım yapmak istedim, gelinlik konusunda bu farklı formları uyarlamaya çalıştım. Yani kendime genelde kullanılan ve alışılmışın dışında bir çıkış noktası oluşturdum. Bununla birlikte belirli bir döneme ait kesimler, işlemler, giysi formları buldum ve tasarımında bunları da uyguladım (...) (Resim 15).

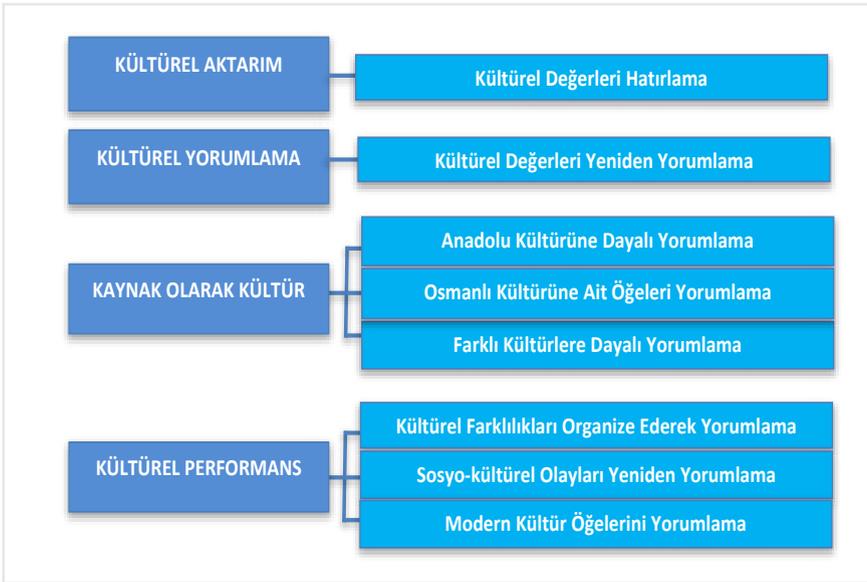
Öğrencilerden “Sosyo-kültürel yansımaları yorumlama” alt temasına dayalı olarak tasarım ortaya koyan Ece tasarımına yansıttığı görüşlerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

Gelinlik tasarımında kültürün motif, renk vb. özelliklerinden çok düğünün ve evlenmenin taşıdığı değerlerden yola çıkarak oluşturdum. Evlenmenin getirdiği değerlerden yola çıkarak, göğüs kısmındaki drapelerin birleşmesi iki farklı insanın bir araya gelmesini simgeliyor. Beldeki drapeler onları bekleyen farklılıkları ve etekteki boğumlar da yaşanan büyük sorunları ve evlilikteki tıkanmayı simgeliyor. Yırtmaç ve içinden çıkan tül de yeni bir doğumu ve aydınlanmayı simgeliyor. Bu tasarım kültür olarak evliliği irdelememe neden oldu. Ayrıca tasarımda kırmızı kuşağın estetik durmadığını düşünüp siyah kuşak kullandım (Resim 16).

Öğrencilerin Kültürel Algıları ve Kültürel Algılarını Tasarımlarında Yorumlama Biçimleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin kültür algıları, algılarını tasarımlarına yansıtmaya biçimleri ve yorumlamalarına ilişkin daha önce ortaya çıkan temalar ile ürünlere dayalı fotoğraflar araştırmacıların ve bir alan uzmanının görüşlerine dayalı olarak karşılaştırılmış ve bu inceleme sonucunda aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır (Şekil 4). Ürünler bağlamında görüşler yorumlandığında “Kültürel aktarım”, “Kültürel yorumlama”, “Kaynak olarak kültür”, “Kültürel performans” alt temalarının tasarım süreçleri ile ilişkilendirilebildiği söylenebilir. Ancak “Kontrol eden kültür” ve “Kültürel sınırlılık” boyutlarına ilişkin tasarım süreçlerine yansımaların olmaması dikkat çekicidir. Bu bağlamda öğrencilerin tasarımcı olarak kültür kavramının oluşturduğu sınırlar ile yönetilen yaklaşımlar sergilemediklerine ilişkin bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Bu bakış açısının yanı sıra tasarım süreçlerine ilişkin görüşleri ve

ortaya çıkan ürünler incelendiğinde tasarımcı olarak kültürü yöneten, yönlendiren ve yorumlayan bakış açılarının öne çıktığı da söylenebilir. Öğrencilere göre kültür tasarım sürecinin kaçınılmaz bir parçasıdır. Çünkü tasarımcı sahip olduğu ve etkilendiği kültürel değerleri, tasarım sürecine mutlaka yansıtmaktadır. Ancak kültür tarafından kontrol edilen bir bakış açısı tasarım sürecinde öğrenciler için risk olarak var olabilmekte ve tasarımcıyı sınırlayabilmektedir. Bu durum hem araştırma katılımcılarının görüşlerinde hem de ortaya koydukları ürünler çerçevesinde somut bir biçimde dikkati çekmiştir.

Şekil 4. Öğrencilerin kültürel algıları ve tasarım süreçlerine ilişkin görüşleri

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada moda tasarımı eğitimi alan lisans öğrencilerinin sahip oldukları kültürel değerlere ilişkin algıları, kültürel algılarının ürün tasarlama sürecine olan yansımaları ve kültürel algıları ile yaratma süreçleri arasındaki ilişki öğrencilerin yaşadıkları tasarım süreci sonucu ortaya koydukları görüşler ışığında ortaya konulmuştur. Öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algılarının dayalı görüşleri genel olarak toplumsal yaşayış, gelenekler ve değerler bütünü, yaşam biçimi ve yaşam biçimleri arası etkileşimler çerçevesinde toplanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin moda tasarımı, kültür ile yaratıcılık arasında doğrudan bir ilişki kurdukları ve kültürel değerlerin yaratıcılığı geliştirme sürecinde önemli bir kaynak olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Öğrenciler genelde kültürel etkilerin yaratıcılığı şekillendirdiğine, geçmiş kültürel değerleri hatırlayarak günümüze aktarmaya olanak tanıdığına, farklı bakış açıları ve izlenimler için zengin bir kaynak olduğuna, kültürel değerleri incelemenin ve ilişkilendirmenin sanatsal yaratıcılığa yeni bir boyut

kattığına yönelik görüşler ifade etmektedirler.

Moda tasarımı öğrencilerinin kültürel algıları ve yaratma süreçleri arasındaki ilişkiyi tasarımlarında yorumlarken kültürel değerleri hatırladıkları, kültürel değerleri hayal güçleri ile yorumladıkları, kültürel değerlere ilişkin kişisel bir bakış açısı geliştirdikleri, kültürel farkındalıkları estetik yaklaşımlar bağlamında değerlendirdikleri ve kültürel değerler arası ilişkileri özgün bir biçimde yeniden ortaya koydukları göze çarpmaktadır. Öğrenciler kültürel değerleri yaratıcılıkları ile ilişkilendirirken ortaya çıkan kültürel temalar ise daha çok geçmiş kültürel değerleri hatırlayıp yaratıcı yaklaşımlar bağlamında yeniden yorumlamak çerçevesinde odaklanmaktadır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak tasarım derslerinde kültürel değerlerin yaratıcı süreçlere yansımaya olanak tanıyan etkinliklerin, tasarım öğrencilerine farklı ve özgün bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir. Öğrenciler kültürel değerleri yeniden yorumlama süreçlerinde hem içinde yaşadıkları kültüre ilişkin farkındalık geliştirmekte hem de bu farkındalığı yaratıcılıkları ile ilişkilendirerek özgün yaklaşımlar sergileyebilmektedirler. Gökay'ın (2004) belirttiği gibi bireyler farkında olmadan okul dışında da eğitilmektedirler ve bu eğitim genellikle kültür üzerine olmaktadır. Kültür ürünlerinden bir tanesi de modadır. Moda sürekli değişim içindedir. Öğrencilerin tasarım sürecinde, kültür ve moda kavramlarının iç içe olması özgün fikirler üretmelerine olanak sağlamaktadır. Çünkü moda tasarımı süreci ve tasarımcılar kültürü kaynak olarak kullanmaktadır. Ayrıca moda tasarımı sürecinin kültür ile etkileşmesi bağlamında kültürel aktarım ve sürdürülebilirliğe katkı sağlama görevinden de bahsetmek gerekmektedir (Aland, 2005). Bir başka ifadeyle kültür, moda için bir kaynak olduğu gibi aynı zamanda kültürlenme ve kültürlenme süreci çerçevesinde moda da kültür için bir etkileşim alanıdır.

Araştırma sürecinde öğrenci görüşlerinin tasarım sürecine yansımaları incelendiğinde ise kültürün sınırlayan ve kontrol eden yönünün tasarımcı bakış açısı ile tasarım sürecine yansıtılmaması gerekliliğine ilişkin eğilimler ürünler bağlamında öne çıkmaktadır. Tasarım süreçlerinde kültürün olası bir risk olabileceğine vurgu yapan Press ve Cooper (2003), kültürün tasarımcı için kontrol edilemez ve bilinmeyen bir değişken olduğuna değinmektedir. Bu bağlamda riskleri ve sınırlılıkları olabileceğine dikkati çekmekte ve bu görüşleri ile öğrencilerin yaşadıkları tasarım riskine de vurgu yapmaktadır. Tasarım sürecindeki riskler ve sınırlılıklar çerçevesinde duygusal, estetik ve kültüre bağlı değerlerle ilişkilendirilmiş ve baskılanmış bakış açıları öne çıkmaktadır (Press ve Cooper, 2003). Bir başka deyişle kültür tasarım sürecini zenginleştirdiği ve geliştirdiği ölçüde yaratma sürecine katkı sağlamaktadır. Tasarımcının yaratıcılığını sınırlayan, tasarım sürecini tekrara yöneltten ve özgün sonuçlara ulaşmayı olanaksız hale getiren bir sınırlılık kapsamında bir baskılamadan söz edildiği noktada kültür bir kaynak değil bir engel olarak tasarımcının karşısındadır.

Sonuç olarak kültürel değerlerin sanatsal tasarım süreci için oldukça etkili bir kaynak olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kültürel değerlere dayalı tasarım içerikli öğretim etkinlikleri, moda tasarımı öğrencileri için özel biçimler, anlamlar, semboller ve etkilerin işe koşulabileceği bir süreç olarak nitelendirilebilir. Bu nedenle kültürel değerlerin işe koşulduğu ve kültürel yansımaların tasarım süreci ile etkileşiminin daha derinlemesine incelendiği uygulamalı tasarım etkinlikleri ve etkinliklerin yansımalarını ortaya koyan çalışmalara gereksinim vardır.

Kaynakça

- Agins, T. (2000). *The end of fashion: how marketing changed the clothing industry forever*, Quill, New York.
- Akar, H. (2009). Popüler kültür ve moda. *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (1)1, 201-202.
- Aland, J. (2005). *The arts: In schools: Beyond 2000*. Queensland Studies Authority. <http://www.qsa.qld.edu.au/yrs1to10/kla/arts/research.html>(20.03.2011) (Erişim Tarihi: 14 Haziran 2013).
- Altheide, D. L., & Johnson, J. M. (2011). Reflections on interpretive adequacy in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Balaman, A. R. (1981). Geleneksel yaşamda kültürlenme (toplumsallaşma) süreci. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 169-176.
- Barnard, M. (1996). *Fashion as communication*. Routledge, New York.
- Barnard, M. (2002). *Sanat, tasarım ve görsel kültür*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Braham, P. (1997). *Fashion: Unpacking a cultural production, production of culture, cultures of production*. London: Sage.
- Clarke, R. (1996). The meaning of artistic tradition in a multicultural society. *Journal of Art and Design Education*, 8(3), 171.
- Duncum, P. (2001). Visual culture: Developments, definitions, and directions for art education. *Studies in Art Education*, 42(2), 101-112.
- Gökay (Yılmaz), M. (2004). Modanın görsel kültür ve sanat eğitimindeki yeri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 29(133), 39-47.
- Gunnestad, A. (2006). Resilience in a cross-cultural perspective: How resilience is generated in different cultures. *Journal of Intercultural Communication*, 11(1), [Online]: <http://www.immi.se/intercultural/nr11/gunnestad.htm>
- Hague, E. (2001). Nationality and children's drawings – pictures about Scotland by primary school children in Edinburg, Scotland and Syracuse, New York State. *Scottish Geographical Journal*, 117(2), 77-99.
- Haviland, W. A. (2002). *Cultural anthropology: The human challenge*. Harcourt College Publishers.
- Leopold, E. (1992). *The manufacture of fashion system*. London: Pandora.
- Liamputtong, P. (2009). Qualitative data analysis: Conceptual and practical considerations. *Health Promotion Journal of Australia*, 20(2), 133-139.
- Mahlmann, J. (2006). What Students Should Know and be able to do in The Arts: Summary Statement. *DMMADD about the arts! An introduction to Primary Arts Education*, Ed. Russell-Bowie, Frenchs Forest, NSW: Pearson Education Australia.
- McCracken, G. (1990). *Culture and consumption*. Indianapolis: Indiana University Press.
- McFee, J. K. (1995). Change and the cultural dimension of art education. In R. W. Neperud (Ed.), *Context, content and community in art education beyond postmodernism* (pp. 171-192) içinde. New York: Teachers College Press.

- Pedersen, P. B. (1988). *A handbook for development multicultural awareness*. Alexandria, VA. American Association for Counselling and Development.
- Patton, M. Q. (1997). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury park, CA: Sage.
- Press, M., & Cooper, R. (2003). *The design experience: The role of design and designers in the twenty-first century*. Ashgate, Arshout UK.
- Samoraj, M. (1998). Traditional culture, architecture and design in the Kurpie region of Poland: Past and present education and cultural identity. *Journal of Art and Design Education*, 17, 161–170.
- Stupples, P. (2003). Visual culture, synthetic memory and the construction of national identity. *Third Text*, 17, 127–139.
- Swiniarski L., & Breitborde, M. (2003). *Educating the global village*. (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Woodward, K. (1997). *Identity and difference*. Sage in association with the Open University, London.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncelleştirilmiş geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yazarlar

Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde doçenttir. Güzel sanatlar eğitimi alanında yüksek lisan ve doktora derecelerine sahiptir. Bilgisayar destekli sanat, tasarım ve öğrenme konularına odaklanmaktadır. Çalışma alanları arasında, teknoloji destekli sanat eğitimi, sanat temelli eğitimi, çok kültürlü sanat eğitimi, grafik tasarımı, etkileşimli öğretim ve öğretimsel tasarım, dijital hikaye anlatma ve kültürel çalışmalar sayılabilir.

Ayşe Seçil TEKİN AKBULUT, Anadolu Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümünde araştırma görevlisidir. Moda tasarımı alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. İlgi alanları arasında, moda etiği, bilgisayar destekli kostüm tasarımı ve sahne sanatlarında kostüm tasarım süreçleri sayılabilir.

İletişim

Doç. Dr. S. Duygu BEDİR ERİŞTİ, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, 26470
Eskisehir, Türkiye
Tel: +90 222 335 05 80-38 38
e-posta: sdbedir@anadolu.edu.tr
duygu.bedir@gmail.com

Araş. Gör. Ayşe Seçil TEKİN-AKBULUT,
Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım
Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü,
26470 Eskisehir, Türkiye
Tel +90 0222 3350580/ 2851
e-posta: secilt@anadolu.edu.tr

Summary

Purpose and Significance. Based on the related literature, it could be stated that fashion designers who use their culture as a rich source in their design and production processes have the mission of transferring cultural qualities to future generations. In this respect, designers have important responsibilities regarding cultural sustainability and transfer. Therefore, there is a need for research on cultural interactions and reflections onto the design process. Thus, the present study aimed at examining fashion design students' products and their views about these products based on cultural infrastructures, related interpretations and values within the framework of interaction between the process of fashion design and culture.

The basic purpose of this study was to investigate fashion design undergraduate students' perceptions of cultural values and the reflections of their cultural perceptions onto their design processes. Based on this purpose, the following research questions were directed:

1. What are fashion design students' perceptions of the concept of culture?
2. What are fashion design students' views about the relationship between culture and creativity?
3. What are the reflections of fashion design students' cultural perceptions on their designs?

Methodology. *Design:* The study was carried out with an interpretative qualitative research design. As the purpose was to examine in detail both the reflections of fashion design students' perceptions of their cultural values and the reflections of their cultural perceptions onto their design processes, the study was conducted with the interpretative qualitative research design. The underlying purpose of using this design method in the study was to examine the reflections of culture onto the design process, to describe these reflections with concrete examples and to investigate the relationship between the participants' preferences and the concept of culture.

In addition, in the research process, the interpretative qualitative research method helped examine the students' experiences in the research process from their own perspectives and to define their interpretations in detail.

Participants: In the study, the criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants. The criteria taken into consideration while determining the participants included: the participants were fashion design students; they participated in the study on voluntary basis; and at the time of the study, they were taking the course of "Advanced Pattern and Draping (Three-dimensional pattern design)". According to the criteria determined, the research participants were 43 sophomore students taking the obligatory course of Advanced Pattern and Draping in the department of Fashion Design at the School of Industrial Arts at Anadolu University in the Fall Term of the academic year of 2010-2011. Of all the participants, 38 were female, and 5 were male. One of these students was a foreigner taking a scholarship given to students from Central Asian Turkish Republics, and 2 of them were those taking

education in Turkey via Erasmus exchange student program. Both of these students were from Lithuania. One of was female, and the other was male.

Data Collection Techniques and Analysis of Data. **Data Collection:** The research data were collected with a questionnaire form made up of open-ended questions. In the application process of the study, the students were asked to design a bridal dress with the draping method as an end-of-term study within the scope of the course of “Advanced Pattern and Draping” using any material for the dress and considering both the reflections of their own culture on themselves and their perceptions of their culture. Following the design process, a questionnaire including seven open-ended questions were applied to the students. Two of the questions in the questionnaire form were related to the students’ perceptions of the concept of culture, while the rest of the questions were directed regarding their cultural perceptions reflected onto their design products. As a result of the application, the questionnaire form was given to the students, and they were asked to write their views. Within the framework of the students’ perceptions of the concept of culture, photos of the designs produced by the students were taken by the researchers and used to support the students’ interpretations as visual data. Consequently, the research data were based on the students’ written views and on the photos of the bridal dresses they designed.

Analysis and Interpretation of the Data: In the study, the data collected based on the meanings and the related context revealed as a result of examining the fashion design students’ views and their products were analyzed and interpreted using the thematic analysis method within the scope of the themes determined on the theoretical framework of the study. Depending on the thematic analysis conducted and considering the research questions and the theoretical framework of the study, first of all, the students’ written views were described, classified and analyzed. Following this, within the context of the theoretical framework of the study, the students’ views were coded, and the themes were formed. The students’ views in the themes were associated with their designs; the themes were visualized; and related interpretations were made via direct quotations from the students’ views.

Results. The findings obtained in the study gathered under three main headings: “students’ perceptions of the concept of culture”, “students’ views about the relationship between culture and creativity” and “students’ views about the reflections of their cultural perceptions into their designs”. In this respect, the sub-themes related to the main theme of Students’ Perceptions of the concept of culture were determined as “Values created by the society”, “Values transferred from the past to the present” and “Social interaction acquisitions”. Among these sub-themes, the students’ views about the sub-theme of “Values created by the society” were mostly related to such concepts as traditions, customs, conventions, beliefs, life styles, eating and dressing habits, music, dance, language, art and history. The students’ views about the sub-theme of “Values transferred from the past to the present” were related to the concepts of traditions, customs, conventions and history.

When the students' views regarding the main theme of "Students' views about the relationship between culture and creativity" were examined, it was seen that there was a strong interaction between culture and creativity. Based on the students' views, the interaction between creativity and culture and the reflections of this interaction could be said to influence the creative performance. There were such concepts as creativity as a cultural product, creativity with a cultural viewpoint, creativity restricted to cultural values, creative approaches originally interpreting the culture, creative approaches updating the past cultures and culture as a source for creativity within the framework of the creativity-culture interaction.

The fashion design students were asked to produce bridal-dress designs based on their cultural impressions to determine the reflections of the students' perceptions of the concept of culture into their designs within the framework of the main theme of "Students' views about the reflections of their cultural perceptions into their designs. In addition, the students were asked to explain the points culturally influencing their designs". The sub-themes within the framework of the "students' designs and their related views" were determined to be "Remembering cultural values", Re-interpreting cultural values", "Interpretation based on Anatolian culture", "Interpreting the elements of Ottoman culture", "Interpretation based on different cultures", "Interpretation by organizing cultural differences", "Re-interpreting socio-cultural events" and "Interpreting the elements of modern culture".

When the students' cultural perceptions, the reflections of their perceptions into their designs and their related interpretations were compared and when their views were examined within the context of products, the sub-themes of "Cultural transfer", "Cultural interpretation", "Culture as a source" and "Cultural performance" could be said to be associated with the design processes. However, it was striking that there were no reflections into the design processes with respect to the dimensions of "Cultural control" and "Cultural Limitations". In this respect, it could be stated that the students, as designers, did not demonstrate an approach managed by the limitations set by the concept of culture. Besides this, depending on the examination of both their views about the design processes and their products, it could be stated that they, as designers, had viewpoints managing, directing and interpreting the culture.

According to the students, culture is an unavoidable part of the design process. The reason is that the designers absolutely reflect their own cultural values into the design process. However, a viewpoint controlled by culture is likely to exist as a risk for students in the design process and to restrict the designer. This situation is certainly apparent not only in the participants' views but also in the products they put forward.

Discussion and Conclusion. According to the results of the present study carried out to determine fashion design undergraduate students' perceptions of cultural values, their views about the relationship between cultural values and creativity and the reflections of their perceptions of cultural values onto their designs, the students' views based on their perceptions of the concept of culture were generally gathered within the framework of

social life, tradition and values, life style and interactions between life styles. According to the results of the study, the fashion design students reported that there was a direct relationship between culture and creativity and those cultural values constituted an important source in the process of development of creativity. In general, the students also pointed out that cultural effects shaped creativity; that they allowed transferring the past cultural values to the present; and that they constituted a rich source for different viewpoints and perceptions; and that examination and association of cultural values provided artistic creativity with a new dimension.

Based on the research findings, it could be stated that in design-related courses, activities allowing reflection of cultural values into creative processes helped design students develop a different and original viewpoint. In the processes of re-interpreting cultural values, students not only raised awareness of their own culture but also demonstrated original approaches by associating this awareness with their creativity.

When the reflections of the students' views on the design process in the study were examined, it was seen that regarding the products, the restrictive and controlling aspect of culture should not be reflected into the design process or into the designer's viewpoint.

To conclude, cultural values could be said to be a fairly effective source for the artistic design process. In this respect, instructional activities based on cultural values could be regarded as a process for fashion design students which could involve special forms, meanings, symbols and effects.

